

Hembygds filatelisten

Nr 2 2017

Tidskrift för hembygdsfilateli

Årgång 34

Postkartan 1875

De gröna linjerna visar postvägarna fram till år 1868.

De röda linjerna visar de två nya posterna till Österby år 1869.

Järnvägen norr om Uppsala öppnades den 15 december 1874.

Alla andra postvägar inrättades 1875 för att förse alla nya poststationer med postföring.

Innehållsförteckning

Ny medlem i styrelsen	1
<i>Ingvar Norelius</i>	
Riksföreningen för Hembygdsfilateli	2
Ordföranden har ordet.....	3
<i>Anders Bock</i>	
Protokoll från årsmötet 2017.....	4
Resultatlista för auktionen i april	6
“DEJTING” för 100 år sen!.....	7
<i>Åke Persson</i>	
Ny stämpeltyp.....	8
<i>Bo Göransson</i>	
ÖSTERBY.....	9
<i>Giselher Naglitsch</i>	
Privat Lbb-stämpel	13
<i>Erik Idhult</i>	
Posthistorisk forskning.....	14
<i>Gunnar Zetterman</i>	
Varför Postnord? - Tänk om!	19
<i>Erik Idhult</i>	
Hösten 2017	20

Ny medlem i styrelsen

Min främsta merit för att i styrelsen få vara med i hembygdsfilatelisternas fortsatta utveckling är att ha varit intresserad och uppskattat de föredrag och den kunskap som redovisas vid föreningens möten. Det är också en lite sorglig spegling av filatelin att man som nyss fyllda 60 år betraktas som en föryngring.

I ungdomen samlade jag som så många andra rätt ostrukturerat, och

sedan blev materialet liggande tills jag träffade en äldre man som visade sin samling av HMMJ – Hallsbergs-Motala-Mjölby järnväg. Detta inspirerade mig till att börja samla NBJ – Nora Bergslags Järnvägar, först stämplarna, sedan bredare material, nu formulerat som ”Orterna och verksamheten kring Nora Bergslags Järnväg och dess föregångare”. Förutom järnvägarnas tillkomst, utveckling och avveckling blir det mycket gruvor, hyttor och bruk. Tidsmässigt ligger därmed tyngdpunkten på materialet kring förra

forts. på sid. 3.

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

RIKSFÖRENING INOM SVERIGES FILATELIST-FÖRBUND

Styrelsen

Ordförande

Anders Bock
Runebergsgatan 3
114 29 Stockholm
0708-49 06 39
anders.bock@comhem.se

Vice ordförande

Gunnar Lithén
Vejelegatan 9 5tr
164 44 Kista
070-378 00 11
gunnar.lithen@gmail.com

Kassör

Alf-Göran Arneholm
Seminariegatan 22A
791 36 FALUN
070-633 13 06
alarn2001@hotmail.com

Sekreterare

Kent Karlsson
Pyrolavägen 13 4tr
181 60 Lidingö
08-766 01 85, 070-370 25 03
kk.karlsson@comhem.se

Material till nästa nummer kan skickas till redaktören. **MANUSSTOP FÖR KOMMANDE NUMMER**

20/1 (nr 1), 1/4 (n 2), 20/6 (nr 3) samt 1/10 (nr 4) .

Ledamot

Ingvar Norelius
Vänortsstråket 1B
191 61 Sollentuna
08-35 65 74
inno@bredband2.com

Suppleanter

Olov Fägrems
Faktorns gata 11 B
741 39 Knivsta
070-662 03 80
olafagrems@gmail.com

Göran Heijtz
Box 19541
104 32 Stockholm
arb.: bost.:
goran@novastamps.com

Redaktör (adjungerad)

Gunnar Zetterman
Siargatan 15 2tr
118 27 Stockholm
08-642 40 48
gunnar@smsps.se

Vår webbsida & e-post

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna
e-post: hb.filateli@gmail.com

Årsavgift

Årsavgiften är för närvarande 150 kronor.
Föreningens PlusGiro: 98 86 28-4

Ordföranden har ordet

Föreningen har traditionsenligt hållit sitt årsmöte i mars. En styrelsemedlem lämnade oss då – Lars Wester. Lars som också vid sidan om styrelseuppdraget under årens lopp berikat tidskriften med goda artiklar. Stort tack Lars för dina insatser.

Välkommen säger vi till vår nye styrelsemedlem Ingvar Norelius. Ingvar presenterar sig själv på annan plats i tidskriften. Vi hoppas att du Ingvar ska trivas i styrelsen. Strax innan årsmötesförhandlingarna hade vi visning av auktionsobjekt från det så kallade ”Lundevallska” arkivet. Styrelsen beslöt tidigare att detta omfattande material inte längre skulle ligga undangömt i

föreningens arkiv utan komma medlemmarna till del.

Auktionen gick över all förväntan. Praktiskt taget allt blev sålt på auktionen och jag hoppas att de flesta inropare blev nöjda. Ett speciellt tack till Kent och Göran i styrelsen som gjorde ett stort arbete för att åstadkomma denna lyckade auktion.

När ni medlemmar nås av detta tidskriftsnummer står sommaren för dörren. Tänk då på att ingen grå och regnig sommardag är en förlorad dag för en sann Hembygdsfilatelist !

Trevlig sommar

Anders Bock

---

forts. från sid. 1

sekelskiftet från 1870-tal till efter andra världskriget. Men dessbättre kan man än idag åka ångtåg på delar av sträckan genom Nora Bergslags Veteranjärnväg.

Genom hembygdsfilatelisterna har jag fått inspiration och nya infallsvinklar på samlandet. Kanske räcker inspirationen så småningom så långt att samlingen blir monterad och eventuellt utställd.

Yrkesmässigt är jag i grunden civilingenjör industriell ekonomi med examen

från Linköping och arbetar som konsult, tidigare främst inom logistik, numera dokument- och ärendehantering. Med kunder runt om i landet blir jag i arbetskamraternas ögon lite nördig avseende främst svensk geografi, något som blivit en naturlig följd av intresset för hembygdsfilateli och att vara både köpare och säljare på till exempel Tradera.

Ingvar Norelius

Annonspriser:

Handlarannons (färg):

Helsida bak 1500 kr,

Övriga helsidor 1250 kr

Medlemmar: gratis (svartvit)

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

Årsmöte 2017

Tid: Onsdagen den 29 mars 2017 kl. 17.30 – 18.00

Plats: Postmuseums konferensrum Brevet

§ 1 Årsmötets öppnande

Ordföranden Anders Bock hälsade alla välkomna och förklarade mötet öppnat.

§ 2 Val av ordförande för årsmötet

Till mötesordförande valdes Bo Dahlner.

§ 3 Val av sekreterare för årsmötet

Till mötessekreterare valdes Kent Karlsson.

§ 4 Val av två justerare tillika rösträknare att med ordföranden justera årsmötesprotokollet

Till justerare tillika rösträknare valdes Agneta Bjerin och Leif Bergman.

§ 5 Fråga om årsmötet är behörigen utlyst

Mötet ansågs vara behörigen utlyst.

§ 6 Fastställande av dagordning

Den utskickade dagordningen fastställdes

§ 7 Framläggande av verksamhetsberättelsen för 2016

Verksamhetsberättelsen föredrogs och lades till handlingarna.

§ 8 Framläggande av den ekonomiska rapporten för 2016

Den ekonomiska rapporten föredrogs och lades till handlingarna.

§ 9 Föredragning av revisionsberättelsen

Revisor Jan-Ove Brandt föredrog revisionsrapporten. Revisorerna har granskat räkenskaperna upprättade enligt god redovisningssed och tillstyrkte att bevilja ansvarsfrihet för styrelsen.

§ 10 Fastställande av resultat- och balansräkning

Resultat- och balansräkningen fastställdes och årets överskott på 3.356 kronor beslutades att balanseras i ny räkning enligt styrelsens förslag.

§ 11 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för verksamhetsåret 2016

Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

§ 12 Behandling av inkomna skrivelser och motioner

Inga skrivelser eller motioner hade inkommit.

§ 13 Fastställande av budget för 2017

Årsmötet beslöt att godkänna styrelsens förslag till budget för 2017. En minskning av antalet medlemmar ger lägre intäkter, en ny matrikel ger ökade kostnader men det balanseras av försäljningen av Lundeavalls material vilket beräknas ge ett noll resultat.

AB;

§ 14 Fastställande av årsavgift för 2018

Styrelsen föreslog en oförändrad årsavgift, 150 kr, för 2018, dvs oförändrad mot i år.

§ 15 Val av ordförande för tiden till årsmötet 2018

Anders Bock valdes till föreningens ordförande på ett år (omval).

§ 16 Val av två styrelseledamöter för tiden till årsmötet 2019

Till styrelseledamot för två år valdes Kent Karlsson (omval) och Ingvar Norelius(nyval).

§ 17 Val av två suppleanter för tiden till årsmötet 2018

Till suppleanter valdes Göran Heijtz (omval) och Olov Fägrems (omval).

§ 18 Val av två revisorer för tiden fram till årsmötet 2018

Till revisorer valdes Jan-Ove Brandt (omval) och Bengt Lindbergh (omval).

§ 19 Val av revisorssuppleant för tiden till årsmötet 2018

Till revisorssuppleant valdes Tommy Revai (omval).

§ 20 Val av valberedning för tiden till årsmötet 2018

- a) sammankallande ledamot Åke Persson (omval).
- b) två övriga ledamöter Jan-Olov Edling (omval) och Leif Ledmyr (omval).
- c) en suppleant Christer Karlsson (omval).

§ 21 Övriga frågor

Anders Bock tackade styrelsen för det goda samarbetet som rått under det gångna verksamhetsåret och för att han fick förnyat förtroende som ordförande. Ett speciellt tack till Lars Wester som avgick ur styrelse efter flera år. Ingvar Norelius hälsades välkommen till styrelsen.

§ 22 Årsmötet avslutas

Ordföranden tackade för visat intresse och avslutade årsmötet.

Stockholm 29 mars 2017

Vid protokollet

Kent Karlsson

Ordförande

Bo Dahler

Justeras

Agneta Bjerin

Leif Bergman

Hembygdsfilatelisternas auktion på Lundevalles material 2017-04-03

Resultatlista

Post		Min bud	Slutpris
1	D-län	75	75
2	E-län	150	150
3	F-län	150	0
4	G-län	75	75
5	H-län SM	125	125
6	H-län ÖL	10	10
7	I-län	40	40
8	K-län	60	335
9	L-län	175	290
10	M-län	300	360
11	Malmö	200	485
12	N-län	125	125
13	O-län VG	125	125
14	Göteborg	250	0
15	O-län BO	150	600
16	P-län DAL	50	125
17	P-län VG	300	300
18	R-län	200	200
19	S-län	300	430
20	T-län NÄ	150	0
21	T-län VÄR	30	90
22	T-län VÄS	60	360
23	U-län	300	300
24	W-län	250	345
25	X-län GÄ	50	50
26	X-län HÄL	175	460
27	Y-län MED	100	160
28	Y+Z+AC-län Å	200	470
29	Z-län J	175	175
30	Z-län HÄR	30	65
31	AC-län VB	150	150
32	AC-län L	75	75
33	BD-län NB	200	605
34	BD-län L	75	235

“DEJTING” för 100 år sen!

Åke Persson

Bazar-korten har blivit ett populärt samlingsområde som passar bra in i en hemortssamling när orten för Bazaren är känd.

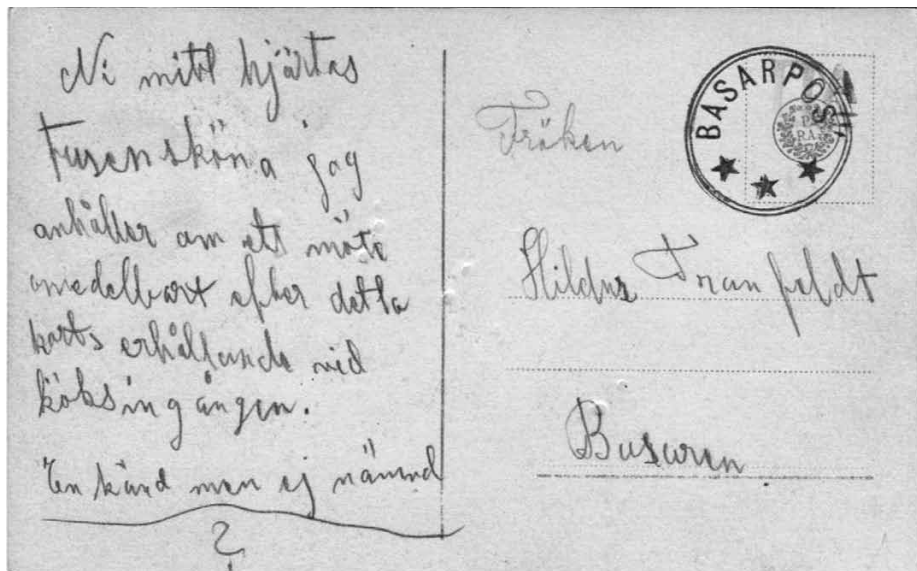
Så här kunde det gå till på de så populära och välbesökta Bazarerna som anordnades runt om i Sverige för cirka 100 år sedan, många kontakter knöts och ledde många gånger till äktenskap.

På Bazaren kunde ungdomarna lämna in egenhändigt skrivna kort, man betalade för Bazar-stämpeln. Mot slutet av kvällen ropades adressatens namn upp

och överlämnades ofta till en förlägen och rodnande mottagare.

Dessa 2 stycken kort är från Hälsingland, det översta från Runemo med intressant text: ”Ni mitt hjärtas tusensköna jag anhåller om ett möte omedelbart efter detta korts erhållande vid köksingången”. Avsändaren är som så ofta ”En känd men ej nämnd?”

Det andra kortet: ”En hälsning från Bazaren den 6/1 1904 I Långhed Alfsta”. Hälsningar med initialerna A. G. V. ◊

Bazarkort från basaren Runemo i Hälsingland.

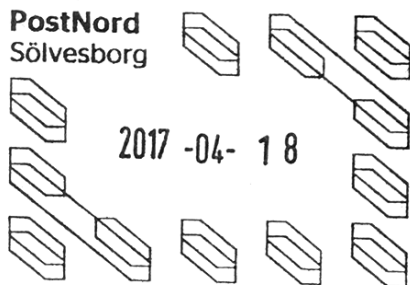

Bazarkort från Långhed Alfta i Hälsingland.

Ny stämpeltyp

Bo Göransson

Jag besökte ett postombud i Sölvesborg den 18 april för att posta några brev och lämna in ett rek. Jag vill alltid stämpla mina brev till samlarvänner med vackra stämplat, men när jag frågade efter

deras stämpel, så sa kassörskan att dom numera bara hade en datumstämpel. Sedan började hon jobba med mitt rek, men då det var krångligt ropade hon på postansvarig.

Denna person var mer tillmötesgående och visste att datumstämpeln också innehöll ortsnamnet. Då blev jag nyfiken, för stämpeln var inte rund utan fyrkantig. Jag gjorde snabbt ett avtryck på ett papper och sedan på breven till mina samlarvänner. Till sist gjorde jag också ett par avtryck till mig själv varav bilden visar det ena. Stämpeln liknar alltså mycket en terminalstämpel men är mer kompakt. ◊

ÖSTERBY

Postexpedition 1869-01-01 till 1875-12-31, belägen i nuvarande

Östhammar kommun

Giselher Naglitsch

Bakgrund

För en tid sedan köpte jag ett litet brev med Stockholms rakstämpel typ 16, i bruk 1825-1830. Det är adresserat till Brukspatronen och Commendörern Per Adolf Tamm, Upsala & Österby. Karteringen och en notering C ger lite huvudbry. Det lämnar jag därhän. Brevet ger anledning till en studie av postvägen. Studien av uppländska postvägar är just nu mitt främsta projekt.

Målning av Per Adolf Tamm, avfotograferad av W. A. Euren i början av 1860-talet.

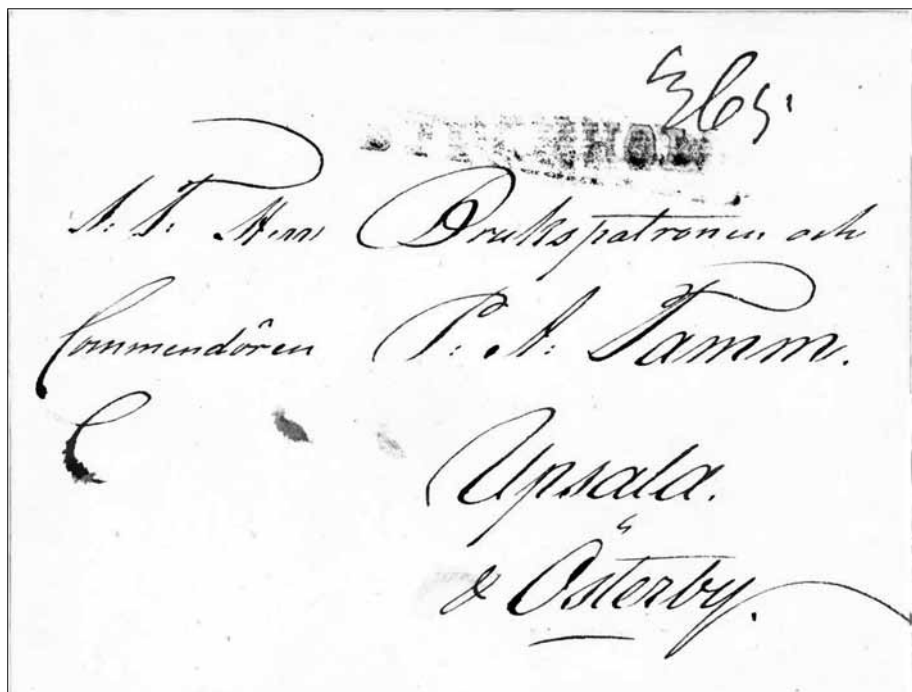
GammelTammens brev

Per Adolf Tamm föddes år 1774 i Göteborg och dog den 24 juli 1856 på Österby bruk. Han studerade i Uppsala 1787–90 och deltog som kornett i finska kriget 1790, där han utmärkte sig i flera sjödrabbningar. Under 1790-talet läste han kemi, fysik och lanthushållning vid Uppsala universitet.

Tamm bevistade den stormiga riksdagen i Norrköping år 1800, där han anslöt sig till oppositionen bland den yngre adeln och var en av de fem som den 29 maj avsåg sig adelskapet. Han ändrade samtidigt sitt efternamn från Tham till Tamm. Kung Gustav IV Adolf lät avskeda Tamm från Livregementet.

I samband med att Tamm år 1802 gifte sig med sin kusin Anna Margareta Grill, skänkte hans moster, änkefru Anna Johanna Grill, honom en betydande andel i det stora Österbybruk, med uppdrag att förvalta hela egendomen. (Familjen Grills stora förmögenhet hade sin grund i Ostindiska Kompaniet och stort ägande i svenska järnbruk.) År 1821 stod Per Adolf Tamm som ensam ägare av Österbybruk och efter hand förvärvade han Strömbacka med flera bruk i Hälsingland och blev en av Sveriges rikaste män.

År 1826 lät han sig åter adlas av Karl XIV Johan och upphöjdes 1843 till friherre. Han bibehöll det antagna namnet

Brev

Tamm och deltog åter i Ridarhusets förhandlingar samt var vid 1834–35 års riksdag ledamot av statsutskottet. Från 1812 var han ledamot och från 1848 hedersledamot av Lantbruksakademien, från 1824 ledamot av Vetenskapsakademien och från 1846 ledamot av Akademien för de fria konsterna. År 1849 kallades han till hedersledamot av Vetenskaps-Societeten i Uppsala.

Allt detta genererade omfattande korrespondens. Närmaste postkontor låg i Östhammar respektive Uppsala. Det senare låg bättre till och fick post flera gånger i veckan, efterhand dagligen, Östhammar fick post bara en gång i

veckan. Patron Tamm träffade avtal om postväska med postkontoret i Uppsala.

Det antyder adresseringen Uppsala & Österby. Hur väskan transporterades mellan Uppsala och Österby kan vi inte veta. Men då Österby låg avsides från de ordinarie postvägarna finns goda skäl anta att bruket ordnade det med egen skjuts. Under år 1854 försökte han få en poststation inrättad i Österby. Han erbjöd sig stå för bostad och lokal. Men då han inte själv fick tillsätta postexpeditören fick saken falla.

Med tiden fick Per Adolf Tamm ärenamnet GammelTammen. Idag finns

på Österbybruk ett värdshus som heter Gammeltammen, till hans minne.

C. G. A. Tamm, porträtterad av Oscar Björck 1908.

Den yngre Tammens postkontor

Claës Gustaf Adolf Tamm född 1838, död 1925, var en svensk friherre, riksdagsman, finansminister, och överståthållare i Stockholm. Han ärvde Österbybruk 1856, efter sin farfar Per Adolf Tamm, och ledde driften 1864-1884. Efter hans flerfaldiga framställningar 1866 och 1867 inrättades en postexpedition i Österby den 1 januari 1869. Ett kungligt brev den 18 juni 1868 medgav att den skulle få inrättas i samband med ändring av postgången mellan Uppsala och Gävle samt Gävle-Östhammar. Bruket höll avgiftsfritt med bostad och

tjänsterum för föreståndaren. Denne blev efter ansökan John Gustaf Lindgren, tillförordnad från 1869 års ingång och formellt utnämnd den 26 augusti 1869. En ny post inrättades Uppsala-Österby-Gävle. Från 1872 infogades Leufsta Bruks poststation på denna linje. Linjen gick samordnad med posten mellan Elfcarleby-Östhammar till Leufsta Bruk och linjen Uppsala-Östhammar till Alunda. Mellan Lövsta Bruk och Österby respektive Österby och Alunda fördes posten av två olika kärrposter. Samtliga dessa delsträckor gick samordnade två gånger i veckan.

*Postkartan 1875.
(Se framsidan för detaljer).*

När järnvägslinjen Uppsala-Gävle började ta form gav poststyrelsen John Lindgren uppdraget att anmäla om det fanns något hinder att flytta postkontoret till Dannemora järnvägsstation när järnvägen kunde upplåtas för postbefordran. Lindgren svarade den 5 december 1874 efter samråd med Tamm ”att någon lokal

för inrättande av postexpedition ej för närvarande finnes invid järnvägsstationen, men att friherre Tamm fasthellre önskar postexpeditionens bibehållande vid Österby till dess sig visat om lokal för expedition kan vid Dannemora beredas och åtager sig baron Tamm att under tiden och för minst ett år draga försorg om postens fortskaffande 2 gånger om dagen emellan postexpeditionen och Dannemora järnvägsstation för ett pris av 50 öre per dag.” Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 7 december 1874 att anta anbudet om posttransporten samt att en poststation med järnvägens stationsföreståndare som ansvarig skulle anordnas i Dannemora från och med den tidpunkt då järnvägen uppläts för allmän trafik. Detta datum blev den 15 december 1874.

Posten Dannemora-Österby igångsattes den 17 december. Kärrposten var 0,3 mil lång och gick alla dagar i veckan, sommar som vinter¹.

Postexpeditionen i Österby drogs in vid 1875 års slut. Postmästare John Lindgren hade den 3 december blivit utnämnd till postmästare i Östhammar.

Postförarens vedermödor

Gästgivaren i Håkansbo (halvvägs mellan Lövstabruk och Österby) hade vid sidan av gästgiveriet åtagit sig en särskild skjutshållning. Enligt kontrakt den 17 juni 1869 mellan generalpostdirektören Wilhelm Roos för Kungl. Generalpost-styrelsen, å ena sidan, och dåvarande innehavaren av Håkansbo gästgivaregård Per Ersson, å den andra, åtog sig Ersson att från nämnda gästgivaregård till Skärplinge gästgivaregård en gång i veckan fortskaffa den mellan Uppsala och Gävle över Österby gående posten, varvid Ersson ägde att »för var postförd mil» undfå skjutslega, åkdonspenningar inberäknade, med en Riksdaler, vilken 1871 höjdes till en riksdaler 20 öre Riksmünt.

Ersson skulle tillhandahålla tjänligt åkdon samt för postens forslande en pålitlig karl, med vilken postiljon skulle äga rätt medfölja. Den sistnämnda bestämmelsen torde med all säkerhet ha meddelats, för att posten framfördes på en vägsträcka genom den långa, ödliga skogen fram till Leufsta bruk och vidare därifrån genom Försäter-skogen mot Skärplinge vilket gjorde det angeläget,

					(Ena gången).				
Alla dagar.	—	7	f. m.	‡	Österby postexpedition	Alla dagar.	7,55	—	f. m.
Alla dagar.	7,20	—	f. m.		Dannemora poststation	Alla dagar.	—	7,35	f. m.
					—				
					(Andra gången).				
Alla dagar.	—	9	f. m.	‡	Österby postexpedition	Alla dagar.	10,7	—	f. m.
Alla dagar.	9,20	—	f. m.		Dannemora poststation	Alla dagar.	—	9,42	f. m.

1875 KGPS Cirkulär N^o I, sid 7.

¹ 1874 Postverkets berättelse, Bilaga Bb.

särskilt vid befordran av penningförsändelser och mera värdefull post, att postiljon medföljde. Postiljonen var alltid beväpnad med sabel och pistol.

Ersson ålades samma ansvar för postens »ordentliga fortställande, som postbönder efter författningarna åligger», vilket innebar, att han, så snart posten ankommit, skulle »göra sig färdig och strax anamma breven och därmed oförtövat, oaktat vad väder som vara kan» vidarebefordra desamma.

Vid straffansvar var han ålagd att sköta postföringen »färdt, troget och utan nyfikenhet». Det var tydligen icke något lätt kontrakt Ersson åtagit sig vid sidan av gästgiveri- och skjutshållningen mot en ringa ersättning. Det kom ej heller att gälla längre än till den 1 januari 1872.

Österby fick en enda stämpel, Normalstämpel 10, känd från 1869-03-18 till 1875-11-03².

18/3 1869 är tidigast kända datum.

Epilog

Ett nytt postkontor inrättades i Österbybruk den 1 november 1921. Idag finns ett postombud på Dannemoravägen. Den smalspåriga Dannemora-Hargs Järnväg gick genom Österbybruk.

² Datum enligt "Upplands ortsstämplat" med uppdatering för första kända. (Facit Postals™ uppgifter avser expeditionens inrättande och indragning).

Persontrafiken vid Österbybruks järnvägsstation upphörde omkring 1960. Banan breddades till normalspår på 1970-talet och används i dag för godstrafik till och från hamnen i Hargshamn.

Källor och referenser

Kortlivade ortnamn i Uppland, Erik Lindgren, 1992

Upplands ortsstämplat, Sven Lindskog och Giselher Naglitsch, 2016, på Hembygdsfilatelisternas hemsida

Baronernas Leufsta, Godeau, 1966

Uppländska postvägar, Giselher Naglitsch, ännu ej publicerade studier baserade på KGPS cirkulär till ca 1900

Privat Lbb-stämpel

Erik Idhult

Som komplettering till förra numrets redovisning av lantbrevbärare och då privat sådana: På sträckan Umeå-Mickelsträsk, en sträcka på 3 mil västerut använde breffbäraren G. Forsgren en oval gummistämpel. Är känd från Oscarstid. Dock ingen datumstämpel. ◊

Posthistorisk forskning

Gunnar Zetterman

Onsdagen den 15 februari höll Hembygdsfilatelisterna tillsammans med SSPD en workshop med temat: ”Var och hur hittar jag mina posthistoriska källor?”

Syftet med denna artikel är inte att enbart försöka ge ett referat av workshopen, utan jag har också försökt ta ett helhetsgrepp kompletterat med egna och andra forskarkollegors erfarenheter. Bilder från workshopen finns på SSPD:s hemsida: www.sspd.se. Den ersätter också min tidigare artikel i nr 2 2010.

Sedan min förra artikel har den digitala världen formligen exploderat. Man har därför idag stora möjligheter att bedriv avancerad forskning hemma på sin dator.

Jag vill speciellt tacka Anders Bock, Gunnar Lithén, Giselher Naglitsch, Valter Skenhall och Karin Svahn för hjälp.

Böcker och artiklar

Det är dumt att försöka uppfinna hjulet på nytt. Man bör därför börja med att kartlägga forskningsområdet; vad finns publicerat sedan tidigare.

Idag brukar man börja med att googla. Har man tur hittar man några trådar att spinna vidare på.

POSTMUSEUM

För en posthistoriker är naturligtvis Postmuseums bibliotek startpunkten. Förutsätter att alla redan är bekant med det.

Postryttaren

Postmuseums årsbok är i många fall en guldgruva.

Svenska postala förordningar och skrivelser

På uppdrag av Kungl. Generalpoststyrelsen utarbetade Paul Gerhard Heurgren ”Register och innehållet i svenska postala förordningar och skrivelser”.

De finns för åren

- 1500- och 1600-talen
- 1700-1725
- 1726-1750
- 1751-1799
- 1800-1824
- 1825-1849
- 1850-1859
- 1860-1872
- 1873-1889

Verket utkom under åren 1925 till 1936. Möjlighet till fjärrlån finns.

LIBRIS

Kungliga Biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek och har sedan 1661 samlat in i stort sett allt som tryckts i Sverige eller på svenska.

I KB:s databas LIBRIS finns över 7 miljoner titlar från cirka 170 bibliotek.

www.kb.se/libris

Någon kan ju redan ha skrivit om ämnet man forskar i som ger bra bakgrundsmaterial eller kompletterande data. Libris listar naturligtvis även filatelistisk litteratur.

VÅR HEMSIDA

På vår hemsida finns en förteckning över hembygds litteratur.

SVENSKT ORTNAMNSLEXIKON

Från Abbekås till Öxnevala listas 6 300 ortnamn och naturnamn på svenska, finska och samiska. Boken är utgiven av Institutet för språk och folkminnen.

Utgåvan från 2003 finns gratis på institutets webbplats. Omfattar över 400 pdf-sidor.

<http://www.sprakochfolkminnen.se/>

Arkiv

POSTMUSEUM

Att beskriva vad som finns i postmuseums arkiv tar så stor plats att det får bli en separat artikel.

Erik Lindgrens arkiv

Erik Lindgren är väl mest känd för sina småskrifter om svensk post- och samhällshistoria. Dessa skrifter kan beställas hos Jönköpings posthistoriska förening.

Men Lindgren prenumererade också på tidningsurklipp, tog diverse kopior. I arkivet finns också flera artikelutkast

som tryckts i diverse publikationer. Detta material, flera hyllmeter, finns nu på Postmuseum i Roosrummet.

RIKSARKIVET (RA)

I nationella arkivdatabasen (NAD) söker man inte bara i Riksarkivet utan även i lands- och stadsarkiv, krigsarkivet samt diverse andra arkivsamlingar.

Dessa databaser innehåller dock som regel bara beståndsoversikterna. För att kunna läsa själva dokumenten måste man besöka respektive institution.

Posten arkiv för tiden före bolagiseringen finns på RA. Det äldre materialet finns i Riksarkivet Marieberg (-1849) och det yngre i filialen Arninge (1850-1994).

Släktforskningsmaterialet finns på filialen i Arninge. Personalia om militära personer finns också på Krigsarkivet (KrA), som ingår i Riksarkivet.

<https://sok.riksarkivet.se/nad>

HEMLIGA DOKUMENT

Speciellt när man söker i Krigsarkivet kan man stöta på dokument, som är hemligstämplade. Men om frågor snällt kan man ofta få dem avhemligade. Har bara blivit nekad vid några enstaka tillfällen.

Digitala arkiv

POSTMUSEUM

På postmuseums hemsida kan man söka i Föremåls-, Bild- och Brevsamlingarna. Här finns mängder av bilder som kan vara av intresse för Hembygdsfilatelisten.

RIKSARKIVET

Via Riksarkivets hemsida kan man komma åt diverse digitala arkiv.

<https://sok.riksarkivet.se/svar-digitala-forskarsalen>

STATISKA CENTRALBYRÅN (SCB)

Bidrag till Sveriges officiella statistik (BiSOS) 1851-1917

Bokverket Bidrag till Sveriges officiella statistik (BiSOS) är det viktigaste och mest omfattande verket med svensk officiell statistik från mitten av 1800-talet till början av 1900-talet. BiSOS är indelat i många ämnen fördelat på 23 serier och ersattes 1911 av serien Sveriges officiella statistik.

För oss posthistoriker är väl Postverket 1864-1910 (BiSOS M) av största intresset, men man hittar ofta bra bakgrundsinformation från andra verksamheter, till exempel: Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser 1856-1905 (BiSOS H)

<http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Historisk-statistik/Digitaliserat--Statistik-efter-serie/Bidrag-till-Sveriges-officiella-statistik-BiSOS-1851-1917/>

DIGITALA MUSEER

Googla på ”digitala museer” så hittar man länkar till ett stort antal museer.

Dagstidningar

KUNGLIGA BIBLIOTEKET OCH UNIVERSITETSBIKLIOTEKEN

Hos dessa institutioner finns svenska dagstidningar på mikrofilm. För närvarande pågår digitalisering av detta material. Idag finns bland annat Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, Svenska Dagbladet med flera i digital form.

Digitalisering gör att man kan göra så kallade fritextsökningar. Man söker då på vissa ord eller kombinationer av ord.

Är man prenumerant på DN eller SvD har man möjligheten att från sin egen dator söka i respektive tidnings digitala arkiv. Det kan finns fler tidningar som erbjuder samma tjänst.

Det brukar också finnas några tidningar från våra grannländer och brittiska ”The Times”.

POST OCH INRIKES TIDNINGAR

Post- och Inrikes Tidningar är Sveriges officiella tidning. Den är det enda organet i Sverige som har rikstäckande kunngörelser. Tidningen startades 1645 som Ordinari Post Tijdender av drottning Kristina i samråd med Axel Oxenstierna.

SVENSKSPRÅKIGA TIDNINGAR UTGIVNA I USA

Amerikanska universitet har digitaliserat amerikanska tidningar utgivna på svenska. Här kan man ibland göra fynd.

STOCKHOLMS STADSBIBLIOTEK

På huvudbiblioteket finns en del utländska tidningar?

Andra källor

POSTMUSEI VÄNNERS (PMV) USB-MINNE

PMV har tagit fram ett USB-minne med BiSOS M (se ovan), förordningar, cirkulär med mera för åren 1636-1892. För mer information kontakta Lennart Lundh¹.

NORDISKA MUSEETS BIBLIOTEK

Nordiska museet har ett bibliotek med mycket litteratur, som kan vara av intresse för hembygdsforskare.

PROJEKT RUNEBERG

Projekt Runeberg (runeberg.org) arbetar på frivillig grund med att skapa fria elektroniska utgåvor av klassisk

*1 fam.lundh@mbox301.swipnet.se,
kostnad 250 kronor plus frakt.*

nordisk litteratur och göra dem öppet tillgängliga.

”Ugglan” Nordisk familjebok

Digital faksimilutgåva av första och andra utgåvan, 20 + 38 band, 1876-1926. Här finns chansen att hitta uppslagsord som försvunnit i modernare uppslagsverk. Dessutom får man en viss känsla för hur man såg på saker och ting vid den här tiden

<http://runeberg.org/nfl>

Statens Järnvägar

Statens järnvägar 1856-1906. Historisk-teknisk-ekonomisk beskrifning.

<http://runeberg.org/sj50/>

Statens järnvägar 1906-1931. Minneskrift i anledning av de svenska statsbarnornas 75-åriga tillvaro.

<http://runeberg.org/sj1931/>

I ovanstående två verk hittar man mycket information om hur järnvägsnätet byggdes ut, vilket i sin tur ofta påverkade postgången.

RIKSDAGEN

På Riksdagens hemsida kan man hitta information om ledamöter, lagar med mera. På sidan finns även en länk till Riksdagsbiblioteket (som är ett specialbibliotek inom samhällsvetenskap och juridik). Biblioteket har funnits sedan 1851 och har cirka 700 000 böcker och 4 000 tryckta tidskrifter. Här finns publikationer från statliga myndigheter, riksdagstryck, utredningar med mera.

www.riksdagen.se

HEMBYGDSFÖRENINGAR

Den lokala hembygdsföreningen kan ofta vara till stor hjälp.

SVENSKA TURISTFÖRENINGEN (STF)

STF:s årsskrifter kan man hitta mycket. År 1929 skrev man om Norrbotten. Sedan följde under en rad år landskap för landskap fram till år 1940(?) Gotland. Årsskriften för 1948 om 1800-talet. År 1961 fortsätter man med Skåne och så vidare. Dessa böcker finns ofta på antikvariat till låga priser.

IDUN

Göteborgs universitet har digitaliserat äldre kvinnotidskrifter. En av dem är Idun. Idun innehåller många reportage om utställningar och evenemang, speciellt när det finns kungliga deltagare.

Värdefull källa när man söker information om icke-postala sidostämplat, som bazarpost och tillfälliga evenemang.
<http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/07/>

WIKIPEDIA

Wikipedia är nätets Nationalencyklopedi. Den finns i en mängd olika språkversioner. Data från Wikipedia bör dock användas med **stor** försiktighet, eftersom

faktagranskningen ofta fallerat. En fördel med Wikipedia är dock att man ofta hittar länkar till "originaldokument" såsom fredstraktater och internationella konventioner.

www.wikipedia.com

PRIVATA HEMSIDOR

Det finns många kunniga och flitiga personer som av intresse bygger egna hemsidor. Dessa sidor har ofta länkar till andra liknande hemsidor vilka kan vara en god idé att följa upp.

Man bör dock noggrant kolla upp om uppgifterna stämmer.

www.sspd.se

Hjälp! - Jag har kört fast

För eller senare brukar de flesta av oss köra fast. Man har letat på "alla tänkbara" ställen utan att hitta det man söker efter. Då får man försöka tänka utanför boxen, för att använda en modern management klyscha.

Själv har jag upptäckt att man ofta finner det man söker i ekonomihandlingarna även om det inte rör sig om ekonomiska frågor.

Ett annat bra ställe att leta i är diverse diaries, till exempel för in- och utgående skrivelser.

Var inte rädd att be personalen om hjälp och glöm inte bort andra klubbmedlemmar.

Om ingenting annat hjälper; beskriv problemet korfattat och skicka frågan till Hembygdsfilatelisten så får föreningens medlemmar hjälpa till!

Artikeln fortsätter i nästa nummer.

Varför Postnord? - Tänk om!

Erik Idhult

Blattnicksle en av många små samhällen efter Vindelälven, 20 mil från kusten. Postservice med postkontor från 1912 och fram till 2003. Återuppväcktes 2006 och stängdes årsskiftet 2010/2011. Ingick som ett av cirka 20 postombud som inrättades 2006 inom AC-län (och Slagnäs som BD-are). Tanken är att de ska fungera som stödjepunkter till lantbrevbärares linje. Cirka hälften har dragits in fram till idag, mestadels som orsak den nedlagda affären på orten, men där lika många lever kvar som Ammar-näs, Klimpfjäll och Hemavan; orter som ligger längst västerut i lapplandsdelen av Västerbotten.

Vi blickar bakåt. Till tiden när frimärksutgivningen var måttlig och den tid när stämpelavtrycken har lämnat ifrån sig en skatt och av sådan kvalitet som vi idag bara kan drömma om. Vi behöver inte blicka tillbaka mer än ett 20-tal år och vi ser en märkbar förändring.

De graverade utgåvorna ersattes av offsettrycken, gummeringen av den gamla sorten byttes ut mot självhäftande, stämpelfärgen i handstämplarna av miljöskäl till vattenlöslig sådan. Förändringarna var sålunda flera ur samlarsynpunkt men har accentuerat under 2000-talet. Vi har därtill nyligen informerats om den sista graverade svenska utgåvan, den med Lunds universitet från januari i år.

Som lök på laxen, som om dessa förändringar och i mångt och mycket försämringar för oss samlare av Sverige

stämplat (katalogsamlande) och ortsstämplat, kom så meddelandet från PostNord att frimärken skulle framställas med ett gummi som är omöjligt att skilja från underlaget (papperet).

Ett förslag som ingen i sin vildaste fantasi kunde tro att Postnord förmådde föreslå. Den officiella förklaringen är att alltför stor andel av brevstämplingarna vid terminalerna misslyckas och återbruk av frimärken skulle omöjliggöras. Protesterna har ju inte uteblivit från oss samlare som menar att detta misslyckande ju är PostNords ansvar.

Att på detta sätt lasta över ansvaret på konsumenterna/samlarna innebär till syvende och sist att man med ett Alexanderhugg dödar samlandet.

Det blir omöjligt att samla och presentera, visa upp stämplade frimärken, om detta ska göras på klipp eller brev.

Därom är alla överens som har den minsta insikt och erfarenhet av hobbyen. ”Vofför gör de på detta viset” är ett citat som inte kunde passa bättre än denna kritik mot PostNord. Man kan fråga sig åter och åter: har man insett vilka konsekvenser som dess planer för med sig?

Det har varit trevligt att samla ortsstämplat. Att resa upp till Blattnicksle eller vilken ort det må vara är en resa i landskapet där naturen bjuder på ett scenario som jag annars inte skulle ha unnat mig. Därtill en personal som alltid uppträtt med trevnad och ett välkomnande.

Möjligheten att låna stämplor har alltid funnits, halva nöjet att ju att själv få skapa det där avtrycket och inte bara hämta hem det. Avtrycken har med åren generellt sett blivit svårare att framställa rena och tydliga, och med svärta och det hör alltså ihop med faktorerna som har beskrivits ovan.

Drömmen, om att återvända finns där, inte till Blattnicksele, där har möjligheten redan gått om intet, men till Klimpfjäll och Marsfjäll och att sätta nya

samlarvänliga avtryck. Men utan hjälp från Postnord är det inte möjligt. En resa på 70 mil företar man dock inte hur som helst även om den sker i en naturskön miljö. Jag har inte ödet i min hand. Jag kan bara vädja.

Jag bilägger några avtryck från nutid för att illustrera hur några avtryck kan se ut både med och utan ”åtgärder” och med olika sorts papper (pappersyta). Kvalitén talar sitt tydliga språk. ◇

Hösten 2017

ONSDAGEN DEN 27 SEPTEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 ”Vykort från Åre”, Sven Bohman.

ONSDAGEN DEN 25 OKTOBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Gemensamt möte med Bältespännarna.

ONSDAGEN DEN 29 NOVEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 ”Mina hembygder”, Bo Dahlnér.

Aktuella mötesdata finns alltid på föreningens hemsida:

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna